

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

lars.andre.uttakleiv@norconsult.com
postmottak@andoy.kommune.no

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.

Vår kontaktperson
Martin Eggen

Dato
14.12.2017

VARSEL OM PLANSTART OG FORSLAG TIL PLANPROGRAM Områderegeringsplan for Andøya Space Port. Bømyra, Andøy kommune. Høringssvar fra Norsk Ornitologisk Forening, Vesterålen lokallag og avd. Nordland

Andøya Space Center AS planlegger å etablere en ny raketttskytebase; Andøya Space Port, i Børvågen og/eller på Bømyra i Andøy kommune. Andøya Space Center skal tilrettelegge for utvidelse av sin aktivitet med en oppskytingstjeneste for små satellitter i det kommersielle marked. Siden tiltaket vil kunne ha vesentlige virkninger for miljø og samfunn skal det konsekvensutredes, jfr. forskrift om konsekvensutredning.

Planprosessen være del av innledende alternativs-vurdering og utrede egnethet for tiltaket i hvert av planområdene. Etter planvarsel med planprogram og merknadsbehandling for begge lokaliteter skal det avgjøres om man skal gå videre med begge, kun en eller ingen av lokalitetene. Norsk Ornitologisk Forening (NOF) velger å avgi vårt innspill til planprogram med konsekvensutredning for begge lokalitetene samlet.

Oppsummering

- NOF stiller seg meget kritisk til valg av planområder, og ber om at Andøya kommune allerede nå ser seg etter en alternativ lokalitet. NOF forventer en utbygging der påvirkningen på myr, våtmark og andre viktige områder for fugler minimeres til et forsvarlig nivå. Dersom dette ikke er mulig, må planene forkastes.
- Planområdene huser svært viktige naturverdier. Kloge valg i videre prosess kan bare gjøres gjennom mer inngående undersøkelser, som supplement til eksisterende kunnskap. Vi forventer derfor et omfattende feltarbeid av kyndige ornitologer som en del av konsekvensutredningen i 2018, og stiller oss kritisk til fremdriftsplanene, som skisserer en evt. byggestart allerede 2019. Vi ber om at flest mulig konkrete valg utsettes til forsvarlig kunnskap om hekkeforekomster og viktige funksjonsområder for fugler er på plass.
- Nasjonal arealpolitikk og handlingsplanen for naturmangfold St. meld. *Natur for livet* bør gjøre at Andøya kommune etterstreber minst mulig inngrep og forstyrrelser i våtmark. Lokaliseringen av Andøya Port Senter er åpenbart tatt ut i fra andre hensyn, og dette stiller særlige krav til kunnskapsgrunnlag, grundige avveininger og gjennomgang av mulige avbøtende tiltak.

- Dersom konsekvensutredningen konkluderer med påvirkning på Sømmela naturreservat, og man velger å gå videre med utbyggingsplaner ved Bømyra, må dette utløse krav om økologisk kompensasjon.

Konkret om forslag til planprogram

Naturverdier og fugleliv

Det fremstår i forlaget til planprogrammene at viktige naturverdier vil bli berørt ved inngrep i begge planområdene. Videre er kompleksiteten i tiltakets karakterer understreket, siden tiltaket vil kunne påvirke naturmiljøet på mange ulike måter gjennom arealbeslag, forstyrrelser og indirekte påvirkning av terrestriske (landjorda), limniske (ferskvann) og marine (brakkvann og saltvann) systemer. Norske ansvars- og rødlistearter kan bli påvirket er blant annet flere av våre 15 rødlistede og/eller ansvarsarter som tyvjo (nær truet, NT), vipe (sterkt truet, EN) og storspove (sårbar, VU).

For Bømyra er også Sømmela naturreservat innlemmet i planområdet, slik at man kan vurdere evt. påvirkninger på reservatet. Et viktig mål for planarbeidet må være å unngå ethvert fysisk inngrep og påvirkningsfaktorer på lokaliteter som er vernet via kongelig resolusjon (naturreservater, biotopvernområder). Naturmangfoldloven (nml) §§ 11 og 12 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, og om miljøforsvarlige teknikker, driftsmetoder og lokalisering, kan ha betydning for tolkningen av hvilke vilkår som kan pålegges. I meld. St. 14 *Natur for livet* skriver regjeringen at økologisk kompensasjon ikke er knyttet til området der inngrepet skjer, men til restaurering, etablering eller beskyttelse av økologiske verdier i et annet tilsvarende område, fortrinnsvis i nærheten og av samme naturtype. Her vil vi understreke at NOF er uenig i at beskyttelse av økologiske verdier i et tilsvarende område er reell økologisk kompensasjon. Kun restaurering som gjenskaper tilsvarende naturverdier, så langt det lar seg gjøre, er økologisk kompensasjon. Målet med økologisk kompensasjon er å minke de negative følgene utbyggingen har. Verneverdige områder bør sikres i andre prosesser og initiativ.

Fjæreområdet med mange skjær og grunne område er normalt viktige områder for hekkende sjøfugl og vadere. Konsekvensutredningen må se på mulighetene for å i størst mulig grad skjerme slike områder for fysiske inngrep gjennom veibygging, oppskytningsplasser o.l. I planprogrammet for Børvågen beskrives området som "et grunt og produktivt kystavsnitt med forekomst av en rekke sjøfugler" og "sammenhengende felt av skjellsand" (s. 17).

Det er opplagt for alle at planområdene er valgt ut i fra andre hensyn enn naturhensyn, lokalisering til myr og våtmark med påvirkning på både vann- og sjøfugler burde generelt ikke forekomme. Av totalt 82 fuglearter på rødlista er 34 arter tilknyttet våtmark. 16 arter sjøfugler står på rødlista, og tilbakegangen av disse har samlet vært på over 30 % de siste ti årene.

Kunnskapsgrunnlaget

Grunnlaget for utredningene vil være gjennomgang av eksisterende data om naturverdiene i området, samtaler med lokale myndigheter og ressurspersoner samt egne supplerende kartlegginger. Med tanke på tiltakets omfang reagerer vi på den korte tiden for planarbeidet. Det er planlagt at en eventuell utbygning skal starter *seinst* i løpet av 2019.

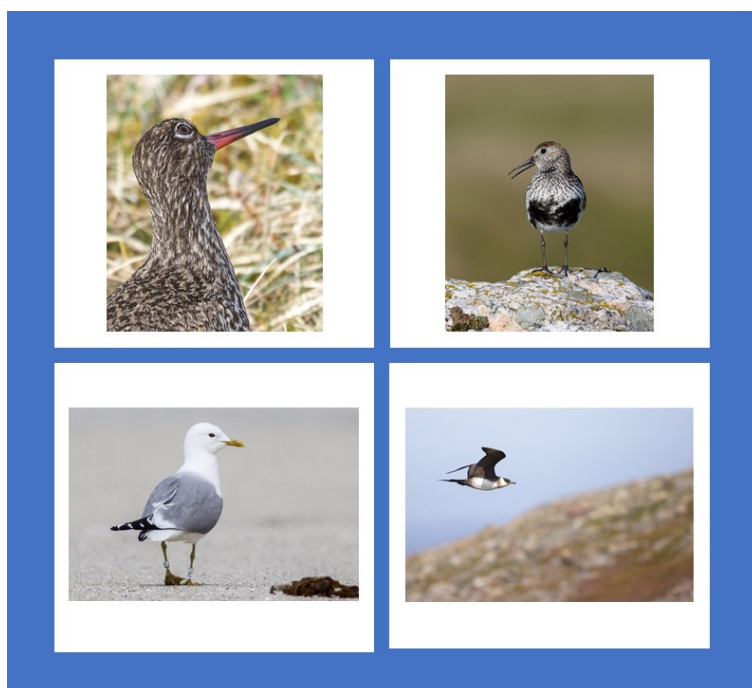
For å kunne avgjøre om en lokalisering av Andøya Space Port er forsvarlig forutsetter det kunnskap om hvilke arter som finnes i området, når de ulike artene er mest sårbare og variasjoner i deres tålegrenser gjennom året. I videre planprosess er det viktig med mest mulig detaljert kunnskap for å begrense skadevirkningen, bl.a. for å planlegge aktiviteten gjennom året og for å skjerme spesielt viktige areal og en ansvarlig fremdrift. Konsekvensene for fuglelivet er knyttet både til hekkeområder, og til funksjonsområder for næringssøk og trekk *gjennom hele året*. Det fremgår ikke av forslagene til planprogram at slik detaljkunnskap foreligger, og NOF mener kjent kunnskap må suppleres med feltarbeid spredt utover hele 2018.

Her er det verdt å bemerke vår kunnskap til fuglelivet på Andøya. Selv om vår kunnskap til planområdene er begrenset, viser registreringer våre medlemmer har gjort tilgjengelig på Naturbase.no/Artkart.no gjennom registreringsverktøyet Artsobservasjoner.no at myrkompleksene på Andøya huser viktige forekomster av sterkt truede våtmarksarter som vipe (sterkt truet, EN) og brushane (sterkt truet, EN), samt flekkvis utbredelse av lappspurv (sterkt truet, EN). De rike marine farvannene utenfor land gjør myrene til viktige hekkeområder for arter som smålom og tyvjo (nær truet, NT). Det er derfor forventet at arealene valgt ut for planprosessen vil by på vanskelige avveininger mellom bruk og beskyttelse, der kunnskapsgrunnlaget må være meget høyt.

Konsekvensutredningen må på en oversiktlig måte vise påvirkning på fuglelivet og muligheter for avbøtende tiltak, delt opp i anleggsfase og driftsfase.

Spesielt om samlet belastning og konsekvensutredningen

Naturmangfoldslovens (nml) § 10 om samlet belastning skal vurderes. Konsekvensutredningen må legge til rette for en god vurdering. Vi kan ikke se at forslagene til planprogram drøfter dette nærmere. Prinsippene i nml er sektorovergripende og gjelder all myndighetsutøvelse som berører naturmangfold. Kravene til vurdering etter nml § 10 omfatter dermed alle beslutninger som berører naturmangfold; både store og små utbyggingssaker, overordnede planer og enkelttiltak. Nml § 10 stiller krav til at påvirkningen på naturmangfoldet av en plan eller et tiltak skal sees i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet, og på denne måten bidra til å sikre opprettholdelse av viktige økosystemfunksjoner. Dette gjelder både belastning fra flere tiltak over tid (bit-for-bit-påvirkning) og samtidig belastning fra flere tiltak. Påvirkninger på myr på Andøya inkluderer bl.a. gjennomførte og planlagte oppdyrkninger, uttak av torv og konsesjon til Andmyran vindkraftverk.

Hekkearter i myr og fjære på Andøya

Tyvjo, myrsnipe, fiskemåke
og rødstilk

Utfyllende kommentarer til valg av planområder

Gjennom Stortingets behandling av meld. St. 14. *Natur for livet* legges følgende prinsipper til grunn for arealbeslutninger som berører naturmangfold: *Ved arealinngrep og arealbruk skal det så langt mulig – sett i lys av andre samfunnsformål– tas vare på den mest verdifulle naturen. Dette krever god planlegging basert på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag. Dersom viktige naturverdier står i fare for å bli forringet eller ødelagt, er den foretrukne løsning i utgangspunktet å velge en annen lokalisering for tiltaket. Vektlegging av andre viktige samfunnshensyn kan imidlertid føre til et annet resultat.*

Lokaliseringen av Andøya Space Port er i utgangspunktet i strid med en slik arealplanlegging for å stanse videre tap av naturmangfold. De nasjonale trendene for våtmark følger i stor grad internasjonale trender, men det er store forskjeller i reduksjonshastighet mellom ulike regioner og land. Siden 1990 er 64 % av verdens våtmarker tapt. I enkelte deler av kloden har mer enn 90 % av våtmarker gått tapt. Fra 1970 til 2008 opplevde Europa en halvering i en tilstandsindeks for våtmark (men også inkl. indikatorer for ferskvann). Fra våre naboland finnes det beregninger for tørrlegging av myr. To tredeler av all torvmark i Finland ble grøftet for skogproduksjon mellom 1950 og 1980, mens 20 % av svensk torvmark er blitt grøftet. I Norge er rundt 1/3 av myrene under tregrensen oppdyrket.

Våtmarksfugler er habitatspesialister, og mister stadig sine leveområder på grunn av arealnedbygging og forstyrrelser. Tilstanden for våtmark i Norge har hatt en jevn, svak nedadgående utvikling fra 1990 til 2014. [Naturindeksen skal på en oversiktlig måte vise om vi når målet om å stanse tapet av biologisk mangfold](#). Alle regionene viser en tilsvarende nedgang og har i 2014 indeksverdier mellom 0,5 og 0,6. Bevaringstiltak på stor skala er trolig viktigste middel mot den pågående nedadgående trenden. Offentlig finansierte kartlegginger av viktige forekomster, samt overvåking av disse vil måtte spille en sentral rolle i en slik prosess. Vern og restaurering av våtmarksarealer og avbøtende tiltak ved arealbruksendringer viktig tiltak for tilstandsforbedring.

Naturforvaltningen i Norge skal være kunnskapsbasert slik det er slått fast i St. meld. *Natur for livet* og nml. Helhetlig vurdering av våtmarkenes betydning, som gir en felles forståelse av deres betydning mellom sektorer gir grunnlaget for god forvaltning av områdene. Gjennom Plan- og bygningsloven (PBL) reguleres alt areal som ikke er vernet, dvs. ca. 84 % av Norges areal. PBL skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner.

Endring i forskrift om nydyrking, samt endringer i lovhjemmelen i jordloven er ute på høring, med høringsfrist 14. oktober 2017. Endringene er en oppfølging av blant annet klimaforliket i Stortinget fra 2012, Stortingets budsjettvedtak for 2017 og Stortingets behandling av ny jordbruksmelding. I høringen foreslås det et generelt forbud mot nydyrking på myr.

Utbygningsplanene på Andøya blir paradoksale i et slikt perspektiv. NOF stiller seg meget kritisk til valg av planområder, og ber om at Andøya kommune allerede nå ser seg etter en alternativ lokalitet. Valgte planområder vil komme i sterk konflikt med nasjonale målsetninger om å stanse tapet av naturmangfold. Dersom man likevel velger å gå videre med et eller begge planforslagene forventer NOF at påvirkningen på myr og annen våtmark minimeres til et forsvarlig nivå. Dersom dette ikke er mulig, må planene forkastes.

For Norsk Ornitologisk Forening

Anita Stormoen

Anita L. Stormoen, leder
Norsk Ornitologisk Forening,
Vesterålen lokallag

Atle Ivar Olsen

Atle Ivar Olsen, leder
Norsk Ornitologisk Forening,
avd. Nordland

Martin Eggen

Martin Eggen, naturvernrådgiver
Norsk Ornitologisk Forening

KOPI: Fylkesmannen i Nordland